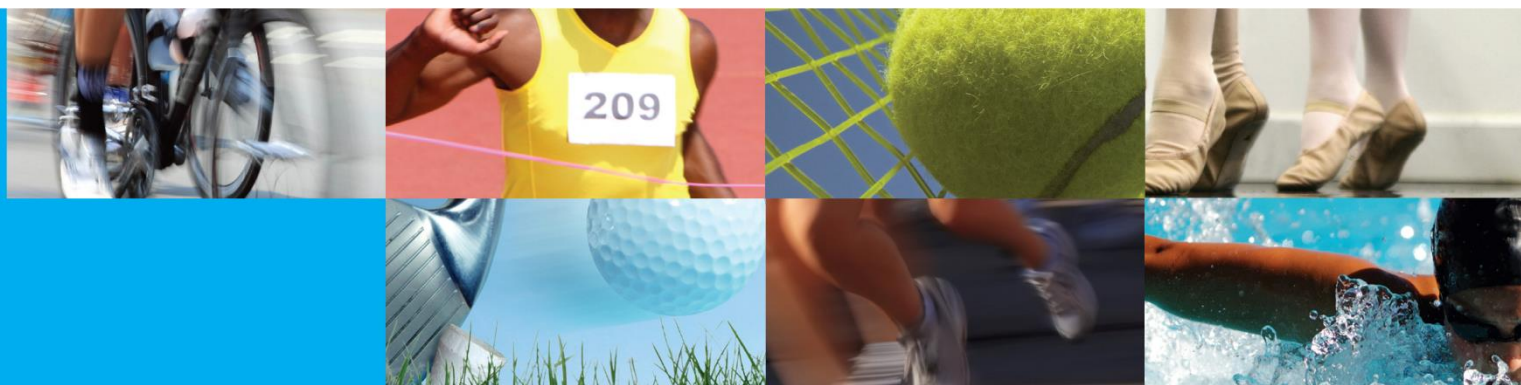

Ruimte voor binnensport in Zoetermeer

Björn Schadenberg

David Romijn

Ruimte voor binnensport in Zoetermeer

in opdracht van gemeente Zoetermeer

Björn Schadenberg
David Romijn

Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

*Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut*

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	7
1. Inleiding	9
2. Relevante ontwikkelingen en prognoses	11
2.1 Bevolkingsprognose	11
2.2 Leerlingenprognoses	13
2.3 Ontwikkeling sportdeelname	13
2.4 Ontwikkeling sportaccommodatiegebruik	15
3. Aanbod binnensportruimte	17
3.1 Vergelijking met Databestand SportAanbod	21
3.2 Afstand tot inwoners	21
3.3 Afstand tot basisonderwijslocaties	22
4. Behoefte binnensportruimte	23
4.1 (Georganiseerde) binnensport	23
4.2 Bewegingsonderwijs	26
5. Gebruik binnensportruimte	29
5.1 Sporthallen en -zalen	29
5.2 Gymzalen	36
5.3 Gebruikerservaring	38
6. Conclusies & aanbevelingen	39
Bijlagen	41

Managementsamenvatting

Het aanbod aan binnensportruimte in Zoetermeer is relatief laag. Met name het aantal sporthallen per hoofd van de bevolking is opvallend laag. Als gevolg van de lage dichtheid van sporthallen moeten de inwoners van Zoetermeer relatief ver reizen naar de dichtstbijzijnde sporthal.

De behoefte aan binnensportruimte voor de (georganiseerde) binnensport is fors hoger dan het aanbod. In de gemeente is een tekort aan sporthallen, die deels gecompenseerd wordt door een overschot aan sportzalen. Waar een tekort aan binnensportruimte bestaat voor de (georganiseerde) binnensport, is voor het bewegingsonderwijs van de Zoetermeerse basisscholen het aanbod, alsmede de spreiding van het aanbod, voldoende.

Als gevolg van het beperkte aanbod aan binnensportruimte is de bezetting van de aanwezige sportruimtes hoog. De analyses laten diverse knelpunten zien; met name tijdens de piekuren (in het winterseizoen) zijn de accommodaties veelal volledig bezet. Opvallend is het aanzienlijke gebruik van de Zoetermeers gymzalen voor sportdoeleinden, waar in andere gemeenten dit minder gebeurt. De gebruikers geven aan dat het huidige aanbod niet aansluit bij hun behoefte.

De bestaande bevolkingsprognoses voor Zoetermeer laten voor de periode tot en met 2030 een bevolkingsdaling en -vergrijzing zien. In hoeverre dit werkelijkheid wordt is, gelet op de recent uitgesproken ambitie van de gemeente Zoetermeer om meer woningen te realiseren, onzeker. Het bestaande tekort aan binnensportruimte en de knelpunten in de bezetting zijn dusdanig dat ook wanneer de bestaande bevolkingsprognoses uitkomen, uitbreiding van de beschikbare ruimte logisch is.

1. Inleiding

De gemeente Zoetermeer wil beschikken over inzicht in de huidige en toekomstige behoefte aan binnensportruimte in de gemeente. Hiertoe heeft het Mulier Instituut een capaciteitsonderzoek uitgevoerd. De resultaten moeten bijdragen aan het nemen van gefundeerde besluiten over de gemeentelijke investeringen in de toekomst van de Zoetermeerse binnensport en het optimaliseren van het sportaccommodatiebeleid.

De volgende onderzoeksvragen zijn opgesteld ter beantwoording van de kennisbehoefte van de gemeente Zoetermeer:

1. Wat is het huidige aanbod van binnensportruimte in Zoetermeer, en welke mutaties staan hierin gepland?
2. Wat is de huidige (2017) en toekomstige (2020 en 2030) normatieve behoefte aan binnensportruimte, en hoe verhoudt dit zich tot het huidige aanbod in Zoetermeer?
3. Wat is de huidige bezetting van de gemeentelijke binnensportruimtes, en hoe verhoudt dit zich tot de beantwoording van onderzoeksvraag 2?

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt een aantal ontwikkelingen en prognoses beschreven die relevant zijn bij sportcapaciteitsvraagstukken. Hoofdstuk 3 behandelt het aanbod aan binnensportruimte in Zoetermeer, waar in hoofdstuk 4 de behoefte wordt geschetst. In hoofdstuk 5 wordt de bezetting van de gemeentelijke binnensportruimtes geanalyseerd. In hoofdstuk 6 worden de resultaten uit voorgaande hoofdstukken in relatie met elkaar gebracht en worden conclusies en aanbevelingen gedaan.

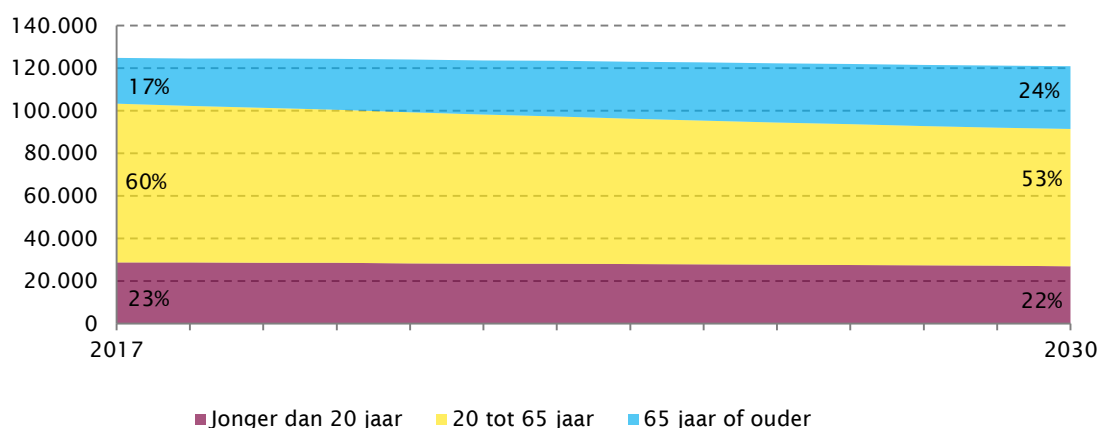
2. Relevante ontwikkelingen en prognoses

In dit hoofdstuk beschrijven we een aantal ontwikkelingen en prognoses die bij sportcapaciteitsvraagstukken relevant zijn. We behandelen achtereenvolgens de bevolkingsprognose van de gemeente Zoetermeer, de leerlingenprognoses van de Zoetermeerse scholen, de landelijke en Zoetermeerse ontwikkelingen in sportdeelname en de landelijke ontwikkeling in sportaccommodatiegebruik.

2.1 Bevolkingsprognose

De bevolkingsprognose van Zoetermeer laat een daling van de totale bevolking zien van circa 124.800 in 2017 naar circa 120.900 in 2030 (-3%). Het aantal ouderen (65 jaar of ouder) zal toenemen: van circa 21.500 in 2017 naar circa 29.500 inwoners in 2030 (+35%; figuur 2.1)¹.

Figuur 2.1 Verwachte bevolkingsontwikkeling gemeente Zoetermeer in de periode 2017 - 2030

Bron: BRP-Zoetermeer, 2017; JaBo/Onderzoek & Statistiek, 2016.

De gemeente heeft in 2017 de ambitie geformuleerd om in Zoetermeer meer woningen te realiseren. In de komende 10 tot 15 jaar is het doel om 10.000 extra woningen te realiseren en te verkennen of een groei van 16.000 extra woningen mogelijk is. Hierdoor zou Zoetermeer met 18.000 tot 30.000 inwoners kunnen groeien². Deze groeiplannen zijn niet verwerkt in de gebruikte bevolkingsprognoses in dit rapport.

Wijken

Zoetermeer bestaat uit zeven wijken, exclusief het buiten- en industriegebied (kaart 2.1). Oosterheem is met circa 22.500 inwoners de wijk met de meeste inwoners. Noordhove is qua inwoneraantal ruim twee keer zo klein, en is daarmee de wijk met de minste inwoners.

¹ Zie bijlage 1 voor een specificatie van de bevolkingscijfers.

² Memo van het college 'Zoetermeer groeit, een schaa sprong' (dd. 24 februari 2017).

De wijken laten een duidelijk verschil in bevolkingsopbouw zien (figuur 2.2). In Zoetermeer Centrum is minder dan één op de vijf inwoners jonger dan 20 jaar, terwijl in Oosterheem bijna een derde tot deze leeftijdscategorie behoort. Het percentage 65-plussers is daarentegen het laagst in Oosterheem, terwijl in Zoetermeer Centrum en Buytens de Leyens ruim één op de vijf inwoners de 65 jaar is gepasseerd.

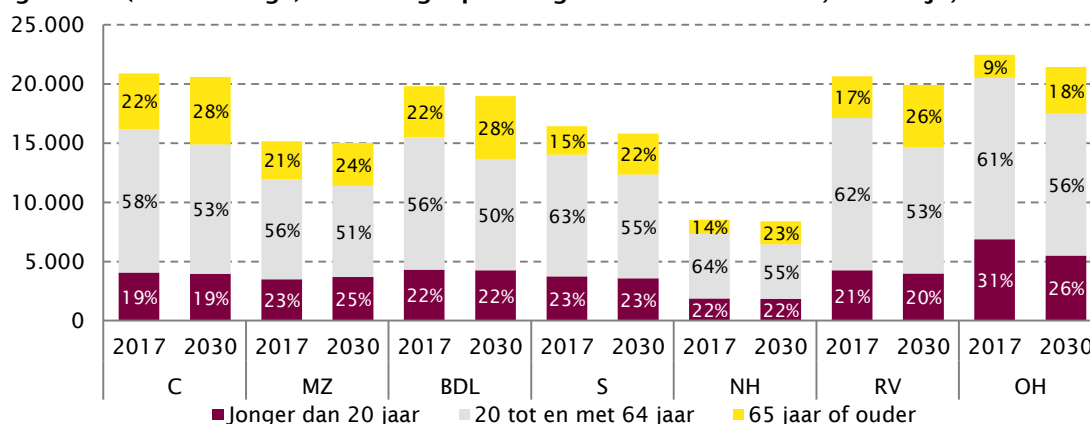
De verwachte bevolkingskrimp van Zoetermeer zal naar verwachting in elke wijk plaatsvinden. De grootste daling (circa 1.400 inwoners) zal plaatsvinden in Oosterheem (-6% in 2030 t.o.v. 2017). Het aantal 65-plussers zal in 2030 naar verwachting in elke wijk hoger zijn dan in 2017 (figuur 2.2).

Kaart 2.1 Wijkindeling gemeente Zoetermeer

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut, 2017.

Figuur 2.2 (Toekomstige) bevolkingsopbouw gemeente Zoetermeer, naar wijk, 2017 en 2030

C = Centrum, MZ = Meerzicht, BDL = Buytenwegh de Leyens, S = Seghwaert, NH = Noordhove, RV = Rokkeveen, OH = Oosterheem.

Bron: BRP-Zoetermeer, 2017. Bewerking: Mulier Instituut, 2017.

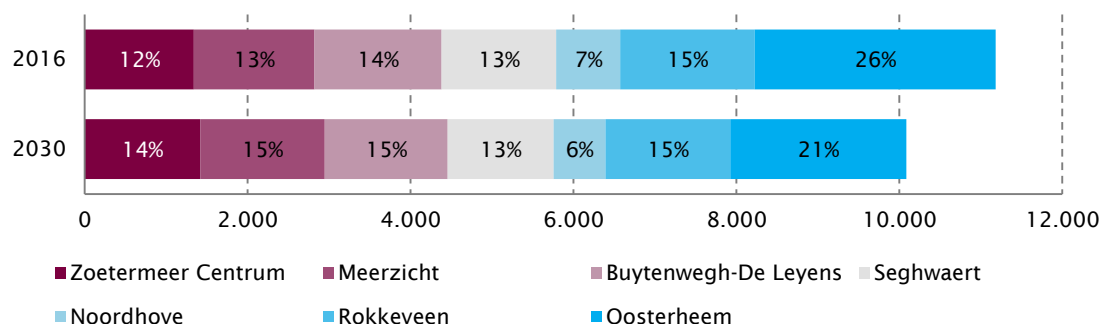
2.2 Leerlingenprognoses

Gemeenten hebben een wettelijke taakstelling in het voorzien van sportruimtes ten behoeve van het bewegingsonderwijs. Hoeveel sportruimtes hiervoor nodig zijn, is afhankelijk van het aantal scholen in de gemeente en het aantal leerlingen (groepen) waaraan deze scholen bewegingsonderwijs geven.

In totaal volgden op de Zoetermeerse basisscholen in 2016 circa 11.200 leerlingen onderwijs. De verwachting is dat het aantal basisschoolleerlingen in 2030 met circa 1.100 leerlingen is afgenomen naar circa 10.100 leerlingen (-10%; figuur 2.3).

De meeste basisschoolleerlingen gingen in 2016 naar een school in Oosterheem (circa 3.000); de minste in Noordhove (circa 800; figuur 2.3). De verwachting is dat, met uitzondering van de basisscholen in Zoetermeer Centrum, het totale aantal leerlingen dat naar een basisschool in de wijk gaat, in alle wijken lager is in 2030 dan in 2016. Het aantal leerlingen in Zoetermeer Centrum blijft gelijk. De grootste afname zal plaatsvinden in Oosterheem (afname van circa 800 leerlingen; -27%).

Figuur 2.3 Aantal leerlingen naar wijk basisschoollocatie in 2016 en 2030

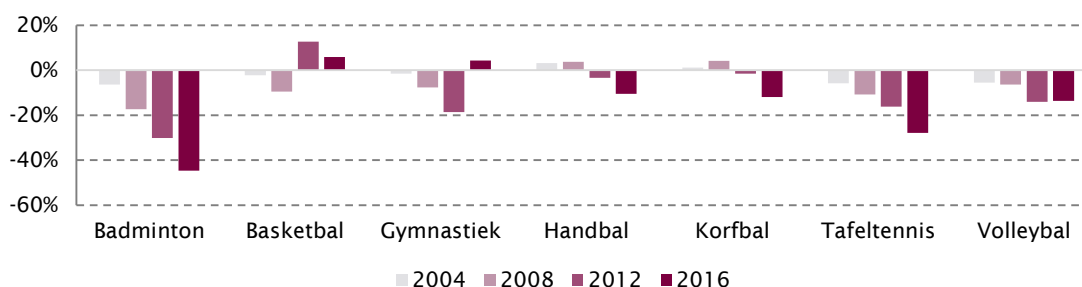
Bron: Gemeente Zoetermeer, afdeling Onderzoek en Statistiek, 2016. Bewerking: Mulier Instituut, 2017.

2.3 Ontwikkeling sportdeelname

In de afgelopen zestien jaar viel te zien dat de sportdeelname in Nederland na een periode van groei inmiddels constant is. Het landelijke sportdeelnamecijfer is stabiel en ligt rond 65 procent, evenals de mate waarin de Nederlander lid is van een sportvereniging (circa 31%). De ledentallen van de sportbonden zijn de afgelopen jaren zeker niet stabiel.

De grootste sportbond waarvan de activiteiten grotendeels in een binnensportruimte plaatsvinden, is de Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie (ruim 300.000 leden); één van de kleinste binnensportbonden is de Nederlandse Tafeltennisbond (bijna 28.000 leden). De algemene trend bij de binnensportbonden de afgelopen jaren is dat ledenaantallen teruglopen (figuur 2.4). Met uitzondering van de basketbalbond en de gymnastiekunie³, hebben de grootste binnensportbonden sinds 2000 een terugloop in ledenaantallen meegemaakt.

Figuur 2.4 Ontwikkeling lidmaatschappen bij diverse binnensportbonden in de periode 2000-2016 (met 2000 als uitgangsjaar)

Bron: Ledentalrapportages NOC*NSF. Bewerking: Mulier Instituut, 2017.

Het is niet gezegd dat de ontwikkeling van de laatste zestien jaar bij de sportbonden een-op-een toepasbaar is op de zestien jaar die gaan komen. Het ligt echter niet in de lijn der verwachting dat de sporten die de afgelopen jaren consequent met een afname te maken hebben gehad, ineens de weg naar boven inslaan. Evenmin zullen sporten die een fors aandeel aan leden zagen verdwijnen, in dezelfde mate blijven slinken op weg naar volledige verdwijning. Daarnaast heeft bovenstaande analyse alleen betrekking op de ledentallen van de sportbonden. Informele of recreatieve sportgroepen, zoals een vriendenclub die eens in de zoveel tijd in een zaal badmintont of volleybalt buiten de desbetreffende bonden om, blijven hiermee buiten zicht.

Een andere ontwikkeling die van belang is bij het gebruik van accommodaties, is het gebruik van binnensportaccommodaties in de wintermaanden door ‘veldsporten’. Met name hockey en voetbal maken in de winter steeds meer gebruik van sporthallen voor trainingen en/of wedstrijden. Dit leidt in deze periode vaak tot topdrukke in de hallen. Omdat de hockeybond ook nog de snelst groeiende sport is⁴, is dit voor de benodigde binnensportruimte een belangrijke ontwikkeling. Daarnaast maken andere buitensporten, naast de velden en banen buiten, graag gebruik van (speciale) binnensportaccommodaties om te trainen, zoals atletiek.

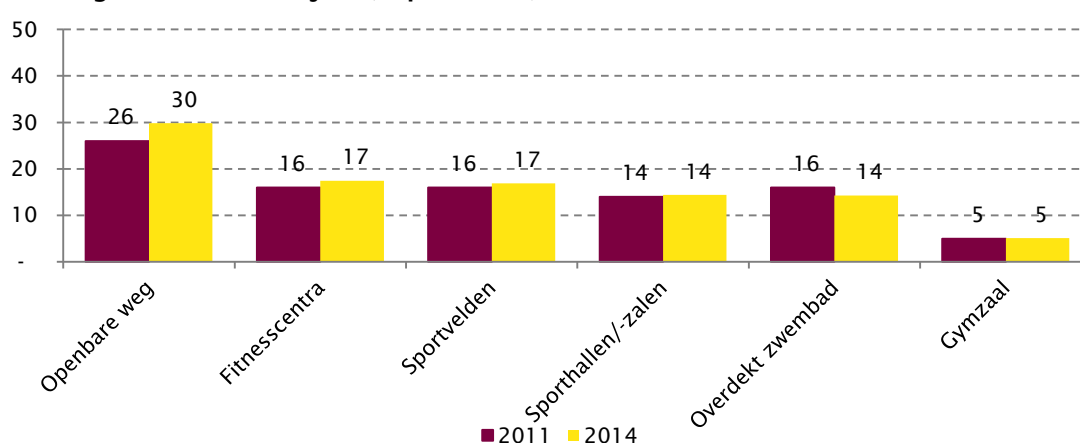
³ De KNGU laat in 2015 een grote stijging (+62.000) van het aantal lidmaatschappen zien. Deze sportbond heeft jaarlijks een groot verloop. Veel mensen sluiten zich per jaar aan, ongeveer evenveel mensen zeggen per jaar hun lidmaatschap op. Omdat de KNGU voorheen één keer per jaar de contributie inde, was niet goed duidelijk wie in een jaar lid zijn geweest. In een aantal gevallen hadden mensen binnen het jaar hun lidmaatschap weer opgezegd, waardoor deze mensen niet in beeld waren. De KNGU is gaan werken met kwartaalfacturatie, waardoor ook deze mensen nu in beeld zijn. Dit veroorzaakt het hogere aantal lidmaatschappen over 2015. Bron: NOC*NSF ledentalrapportage 2015.

⁴ De hockeybond KNHB telde in 2016 ruim 250.000 leden; een toename van meer dan 100.000 leden t.o.v. 2000.

2.4 Ontwikkeling sportaccommodatiegebruik

Hoewel snel aan sportaccommodaties wordt gedacht als het om sportbeoefening gaat, maakt de Nederlander (6-79 jaar) bij het sporten veel gebruik van de openbare weg (30%). Daarbij wordt de openbare weg gebruikt voor hardlopen, wandelen en wielrennen. De traditionele binnensportaccommodaties (sporthallen, -zalen en gymzalen) worden beduidend minder gebruikt. Circa 14 procent van alle Nederlanders maakt gebruik van sporthallen en -zalen, en circa 5 procent van gymzalen (figuur 2.5). In vergelijking met 2011 valt op dat het gebruik van de openbare weg is toegenomen (26% in 2011), en dat het gebruik van de traditionele binnensportaccommodaties constant is gebleven.

Figuur 2.5 Gebruik van typen accommodaties voor sportbeoefening, 2011 en 2014, bevolking Nederland 6-79 jaar (in procenten)

Bron: OBiN 2010-2011 en 2013-2014. Bewerking: Mulier Instituut, 2017.

Noot: Gebruik gymzaal is exclusief gebruik voor bewegingsonderwijs.

Wanneer we op basis van landelijke gegevens kijken naar welke leeftijdsgroepen de voornaamste gebruikers van sporthallen en -zalen zijn, zien we dat vooral de jeugd gebruikmaakt van de binnensportaccommodaties (tabel 2.1). Het gebruik neemt snel af naarmate de leeftijd toeneemt. Het tegenovergestelde is waar voor het gebruik van de openbare ruimte voor sportbeoefening. Ouderen sporten ten opzichte van de jeugd relatief veel op de openbare weg.

Tabel 2.1 Gebruik sporthallen/sportzalen en gymzalen 2014, naar leeftijdsgroep, percentage van de Nederlandse bevolking

	Gebruik sporthal/sportzaal	Gebruik gymzaal*	Gebruik openbare weg
6 - 79 jaar	14	5	30
6-11 jaar	32	15	12
12-17 jaar	34	14	24
18-24 jaar	25	7	31
25-34 jaar	15	3	39
35-49 jaar	10	3	35
50-64 jaar	7	2	33
65-79 jaar	6	3	21

Bron: OBiN 2013-2014.

*Exclusief gebruik voor bewegingsonderwijs.

3. Aanbod binnensportruimte

Binnensportruimte wordt hier gezien als de overdekte sportruimtes die worden benut voor de beoefening van meerdere zaalsporten en het geven van bewegingsonderwijs of lichamelijke opvoeding. Het bijzondere van deze accommodaties is enerzijds het dubbelgebruik voor sport en (bewegings-)onderwijs en anderzijds dat meerdere sporten in deze ruimtes van dezelfde sportvloer gebruikmaken door middel van verschillende belijningen. Dat onderscheidt dit soort accommodaties van andere overdekte sportaccommodaties, zoals fitnesscentra, tennishallen en turnhallen, die alleen gebruikt kunnen worden voor één tak van sport. Waar het gaat om de meer multifunctionele binnensportruimtes, is een driedeling in typen accommodatie gangbaar, die vooral is gebaseerd op de vloeroppervlakte van de accommodatie. Hierbij wordt van groot naar klein onderscheid gemaakt in sporthallen, sportzalen en gymzalen.

Sporthallen

In Zoetermeer liggen drie sporthallen, waarvan twee in eigendom van de gemeente zijn (kaart 3.1; tabel 3.1). Standaardsporthallen hebben minimaal drie vakken en hebben als afmeting 44 bij 24 meter of 48 bij 28 meter. In sporthallen wordt ruimte geboden om zowel trainings- als competitievormen af te werken voor badminton, basketbal, tennis, volleybal, zaalhandbal, zaalhockey, zaalkorfbal, zaalvoetbal, en sporten zonder belijning (zoals diverse gevechts- en verdedigingssporten, gymnastiek, tafeltennis en turnen), alsmede trainingsvormen voor klimsport.

Sportzalen

Zoetermeer telt dertien sportzalen, waarvan vier niet in eigendom van de gemeente zijn (kaart 3.1; tabel 3.1). Standaardsportzalen hebben als afmeting 28 bij 22 meter en bieden voor badminton, basketbal, volleybal en sporten zonder belijning (zoals diverse gevechts- en verdedigingssporten, gymnastiek, tafeltennis en turnen) in principe mogelijkheden voor competitie en training. Voor tennis, zaalhandbal, zaalhockey, zaalkorfbal en zaalvoetbal is het echter niet mogelijk om in een sportzaal competitievormen te beoefenen. Wel kunnen sportzalen voor deze sporten als trainingsmogelijkheden fungeren (alsmede voor klimsport).

De niet-gemeentelijke sportzalen zijn in eigendom van verschillende schoolbesturen. Drie van de vier niet-gemeentelijke sportzalen zijn niet te huur voor sportverenigingen of andere externen. Dit is een herkenbare situatie die zich ook in andere gemeenten voordoet. De toegankelijkheid van de zalen kan daarbij een rol spelen, bijvoorbeeld doordat de zalen alleen vanuit de school te bereiken zijn. Vanuit privacy en veiligheid is het een drempel voor schoolbesturen om externen buiten schooltijd toegang tot het schoolgebouw te geven.

Gymzalen

Zoetermeer kent twintig gymzalen, waarvan veertien gemeentelijke (kaart 3.1; tabel 3.1). De overige gymzalen zijn in eigendom van verschillende schoolbesturen. Gymzalen worden primair gebouwd om het bewegingsonderwijs van de (basis)scholen te faciliteren en zijn niet voor alle (verenigings)sporten geschikt. De afmetingen voor gymzalen zijn vaak afgeleid uit de afmetingen die zijn opgenomen in de Modelverordening Huisvesting Onderwijs (21 bij 12 meter). Deze afmetingen bieden in principe mogelijkheden voor training en competitie voor badminton, diverse gevechts- en verdedigingssporten en tafeltennis. Wel kunnen gymzalen fungeren als trainingsmogelijkheden voor andere sporten.

De zes niet-gemeentelijke gymzalen zijn evenals de meeste niet-gemeentelijke sportzalen niet te huur voor sportverenigingen of andere externen.

Overige binnensportruimtes

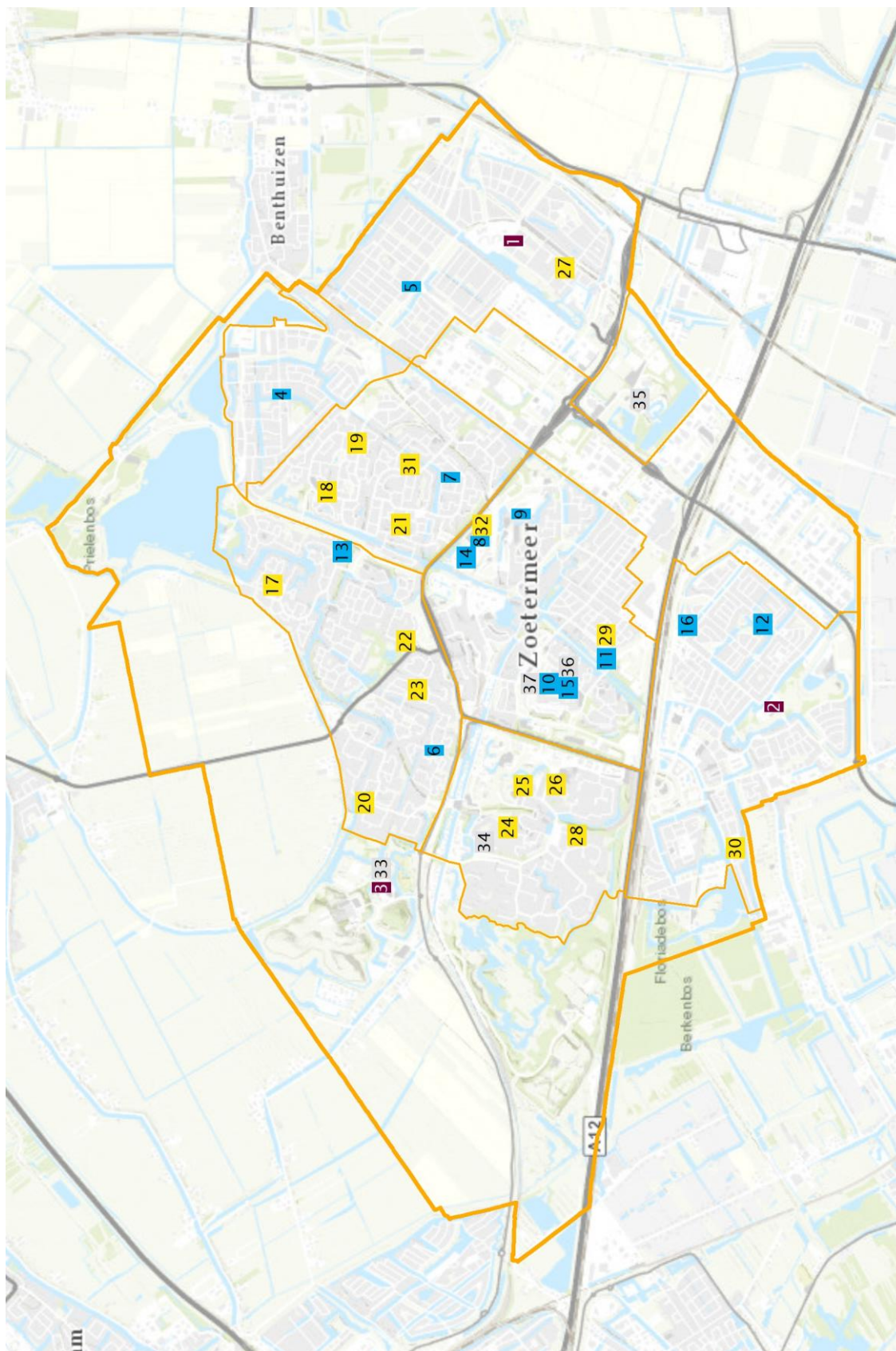
In Zoetermeer liggen vijf (particuliere) accommodaties met binnensportruimtes (zonder vastgestelde normen) die een deel van de (sportspecifieke) vraag naar de traditionele binnensportaccommodaties opvangen. Bij de Noordwesterhal ligt een hal specifiek ingericht voor de turnsport, in Zoetermeer Centrum liggen de accommodaties van Tafeltennisvereniging Taverzo en Schietvereniging Zoetermeer en in Meerzicht ligt de zaal van Schermschool Kardolus. Atletiekvereniging Ilion heeft op het Van Tuyllpark, naast een 400-meterrondebaan met een middenruimte met voorzieningen voor alle bekende atletiekdisciplines, de beschikking over een eigen sporthal met een lengte van 100 meter waar diverse atletiekdisciplines in beoefend kunnen worden.

In de wintermaanden wordt op twee hockeyvelden op het Van Tuyllpark een opblaashal geplaatst. Deze tijdelijke extra *binnensport*capaciteit zorgt ervoor dat (een deel van) de vraag naar binnensportruimte van hockeyvereniging Mixed Hockeyclub Zoetermeer op de eigen velden kan worden geaccommodeerd.

Geplande mutaties

Er speelt één project om het aanbod aan binnensportruimte in Zoetermeer aan te passen. Aan de Amerikaweg (Zoetermeer Centrum/Buytens de Leyens) wordt een top- en breedtesportaccommodatie gerealiseerd: Gymworld. Gymworld zal bestaan uit een turnhal (44 bij 35 meter), een trampolinehal (35 bij 18 meter) en een danszaal (22 bij 20 meter). De gym- en turnverenigingen Pro Patria en CGV zullen de hoofdgebruikers worden. De turnhal van de Noordwesterhal zal hierdoor geheel vrijkomen en de bezetting van de Noordwesterhal en diverse gymzalen zal (lichtelijk) dalen. De nieuwe (sport)bestemming van de turnhal van de Noordwesterhal is nog onbekend. De datum van oplevering van Gymworld is eveneens nog onbekend.

Kaart 3.1 Binnensportaanbod gemeente Zoetermeer

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut, 2017.

Tabel 3.1 Binnensportaccommodaties gemeente Zoetermeer, 2017

	Accommodatie	Wijk	Lengte (m)	Breedte (m)	Hoogte (m)	Eigendom	Opmerking
<i>Sporthallen</i>							
1	De Oosterpoort	OH	48	28	9	G	
2	De Veur	RV	48	28	7	G	
3	Noordwester	IBG	48	33	9	P	
<i>Sportzalen</i>							
4	Lijnbaan	NH	30	28	7	G	
5	Het Oostpunt	OH	30	23	-	G	
6	Den Brabanderhove	BDL	28	22	7	G	
7	Forelsloot	S	28	22	7	G	
8	Van Doornenplantsoen	C	28	22	7	G	
9	Cor van Zijp	C	28	22	7	G	
10	Willem-Alexanderplantsoen	C	28	22	7	G	
11	Driesprong (SZ)	C	28	16	7	G	
12	Groenblauwlaan	RV	30	23	7	G	
13	Alfrink College	BDL	-	-	-	P	Uitsluitend onderwijsgebruik
14	Stedelijk College	C	-	-	-	P	Uitsluitend onderwijsgebruik
15	Oranje Nassau College (Clauslaan)	C	-	-	-	P	Uitsluitend onderwijsgebruik
16	Picasso Lyceum	RV	-	-	-	P	
<i>Gymzalen</i>							
17	Kadelaan	BDL	21	12	5,5	G	
18	Velddreef 84	S	21	12	5,5	G	
19	Velddreef 330	S	21	12	5,5	G	
20	Cesar Franckrode	BDL	21	12	5,5	G	
21	Irisvaart	S	21	12	5,5	G	
22	Carmenschouw	BDL	21	12	5,5	G	
23	Nesciohove	BDL	21	12	5,5	G	
24	Schansbos	MZ	21	12	5,5	G	
25	Kerkenbos	MZ	21	12	5,5	G	
26	Kruiswater	MZ	21	12	5,5	G	
27	Spitsbergen	OH	21	12	5,5	G	
28	Fivelingo	MZ	21	12	5,5	G	
29	Driesprong (GZ)	C	21	12	5,5	G	
30	Steeneikzoom	RV	21	12	5,5	G	
31	Oranje Nassau College (Parkdreef)	S	-	-	-	P	Drie zalen; uitsluitend onderwijsgebruik
32	Erasmus College	C	-	-	-	P	Drie zalen; uitsluitend onderwijsgebruik
<i>Overig</i>							
33	Turnhal Noordwester	IBG	36	20	6	P	
34	Scherschool Kardolus	MZ	-	-	-	P	
35	Atletiekhal AV Ilion	OH	100	-	-	P	
36	Zaal Tafeltennisvereniging Taverzo	C	-	-	-	P	
37	Zaal Schietvereniging Zoetermeer	C	-	-	-	P	

Wijk: C = Centrum, MZ = Meerzicht, BDL = Buytenwegh de Leyens, S = Seghwaert, NH = Noordhove,

RV = Rokkeveen, OH = Oosterheem, IBG = Industrie- en buitengebied

Eigendom: G = gemeentelijke eigendom, P = particuliere eigendom

3.1 Vergelijking met Databestand SportAanbod

Het Databestand SportAanbod (DSA)⁵ omvat alle geregistreerde sportaccommodaties in Nederland (ruim 22.000). Nederland telt volgens het DSA 4.100 gymzalen, 689 sportzalen en 1.841 sporthallen. Dit komt neer op een gemiddelde van 16 zaalsporteenheden per 25.000 inwoners (alle leeftijden zijn hierbij meegenomen). Hierbij is een gymzaal één zaalsporteenheid, een sportzaal telt voor twee zaalsporteenheden en een sporthal telt voor drie zaalsporteenheden.

Zoetermeer beschikt ten opzichte van het landelijke gemiddelde, het gemiddelde van de VSG-regio Haaglanden⁶ en vergelijkbare gemeenten (o.b.v. inwoneraantal) over relatief weinig binnensportruimte. Het aantal zaalsporteenheden is circa 5,0 lager ten opzichte van de vergelijkingsregio's. Kijken we naar de functionaliteit van de sportruimtes, dan valt de verhouding tussen sporthallen en sportzalen in Zoetermeer op (tabel 3.2). Zoetermeer kent relatief veel sportzalen, waar deze elders over het algemeen minder aanwezig zijn, en relatief weinig sporthallen. Sportzalen kennen een beperktere functionaliteit dan sporthallen. Sporthallen bieden meer functionaliteit voor binnensporten in vergelijking met sportzalen, met name voor de 'veldsporten' die in de winter hun binnencompetities houden. In Zoetermeer wordt gekozen om in de wintermaanden op twee hockeyvelden op het Van Tuylpark een opblaashal te plaatsen, waardoor hockey minder gebruik hoeft te maken van de aanwezige sporthallen.

Tabel 3.2 Benchmark aanbod binnensportruimte Zoetermeer, 2017

	Sporthallen		Sportzalen		Gymzalen		Zaalsporteenheden	
	Absoluut	Per 25.000 inwoners	Absoluut	Per 25.000 inwoners	Absoluut	Per 25.000 inwoners	Absoluut	Per 25.000 inwoners
Zoetermeer	3	0,6	13	2,6	20	4,0	55	11,0
VSG-regio Haaglanden	52	2,4	36	1,6	112	5,1	340	15,6
Gemeenten met 85.000-200.000 inwoners	351	2,2	188	1,2	1.125	7,1	2.554	16,1
Nederland	1.841	2,7	689	1,0	4.100	6,0	11.001	16,2

Bron: DSA, 2016.

3.2 Afstand tot inwoners

De inwoners van Zoetermeer moeten gemiddeld 2 kilometer reizen naar de dichtstbijzijnde sporthal (tabel 3.3). Dit is bijna een kilometer meer dan het Nederlandse gemiddelde en bijna een halve kilometer meer dan het gemiddelde in Haaglanden. Voor circa 880 inwoners van Zoetermeer, veelal woonachtig in Noordhove, ligt de dichtstbijzijnde sporthal buiten Zoetermeer. Wanneer de sportzalen

⁵ Het DSA wordt gesubsidieerd door het ministerie van VWS en is in beheer van het Mulier Instituut. De accommodatiegegevens uit het DSA worden uitgewisseld en gesynchroniseerd met sportbonden, provinciale sportraden, gemeenten en overige partijen (o.a. Kadaster, CBS, Locatus).

⁶ De VSG-regio Haaglanden bestaat naast Zoetermeer uit de volgende gemeenten: Delft, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delftland, Pijnacker-Nootdorp, Wassenaar, Westland, 's Gravenhage en Rijswijk.

en gymzalen in de berekening worden meegenomen, is voor de gemiddelde Zoetermeerder binnen 1 kilometer een sporthal, -zaal of gymzaal te bereiken.

De inwoners van Noordhove moeten gemiddeld het verst reizen naar de dichtstbijzijnde sporthal; de inwoners van Rokkeveen en Oosterheem het minst ver. Wanneer de sportzalen en gymzalen worden meegenomen, verdwijnen de grootste verschillen in de bereikbaarheid van de binnensportaccommodaties.

Tabel 3.3 Gemiddelde afstand naar dichtstbijzijnde binnensportaccommodatie gemeente Zoetermeer naar type en wijk

	Sporthal	Sporthal of- zaal	Sporthal, -zaal of gymzaal
Centrum	2,8	0,6	0,6
Meerzicht	2,0	1,3	1,3
Buytenwegh de Leyens	2,2	0,8	0,8
Seghwaert	2,9	0,8	0,8
Noordhove	3,0	0,6	0,6
Rokkeveen	1,1	0,8	0,8
Oosterheem	1,1	0,7	0,7
Buiten- en			
industriegebied	2,3	1,3	1,3
Gemeente Zoetermeer	2,0	0,8	0,8
VSG-regio Haaglanden	1,1	nb	nb
Nederland	1,6	nb	nb

3.3 Afstand tot basisonderwijslocaties

De gemeente Zoetermeer heeft een wettelijke taakstelling in het voorzien van binnensportruimtes ten behoeve van het bewegingsonderwijs van de scholen gevestigd in de gemeente. De spreiding hiervan dient dusdanig te zijn dat de afstand tussen de onderwijslocaties en de binnensportruimtes waar de gymlessen plaatsvinden binnen bepaalde normen vallen. De normafstanden die in Zoetermeer van toepassing zijn, zijn vastgelegd in de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Zoetermeer 2009. De opgenomen normafstanden hebben betrekking op de afstand gemeten langs een voor de leerling voldoende begaanbare en veilige weg. Hoelang de afstand mag zijn, is afhankelijk van het aantal klokuren bewegingsonderwijs ((speciaal) basisonderwijs) of het aantal groepen leerlingen waaraan bewegingsonderwijs wordt gegeven ((voortgezet) speciaal onderwijs).

In bijlage 3 is voor elke onderwijslocatie voor het basisonderwijs in de gemeente de binnensportruimtes binnen 1.000 meter van het schoolgebouwd weergegeven, dan wel de drie dichtstbijzijnde binnensportruimtes. Van de 44 locaties in de gemeente waar basisonderwijs wordt verzorgd, heeft één school geen binnensportruimte binnen 1.000 meter: de nevenlocatie van Schrijverke. De andere onderwijslocaties hebben tenminste één (gemeentelijke) binnensportruimte binnen 1.000 meter van de onderwijslocatie, in de meeste gevallen twee of drie (gemeentelijke) binnensportruimtes.

4. Behoeft binnensportruimte

4.1 (Georganiseerde) binnensport

De behoefte aan binnensportruimte voor de (georganiseerde) binnensport kan worden berekend aan de hand van draagvlakcijfers uit de Planologische Kengetallen⁷, waarbij het aantal gymzalen niet gebaseerd is op de sportbeoefening, maar is gekoppeld aan het bewegingsonderwijs. Om deze reden worden gymzalen hier buiten beschouwing gelaten. Wel kunnen gymzalen en andere overdekte sportaccommodaties zonder vastgestelde normen (zoals dojo's, danszalen en turnhallen) een deel van de (sportspecifieke) vraag naar binnensportruimte opvangen.

De draagvlakcijfers schrijven per 15.000-20.000 inwoners (tussen de 6 en 80 jaar) een sporthal voor, en per 10.000-12.500 een sportzaal. In totaal heeft Zoetermeer in 2017 circa 112.000 inwoners tussen de 6 en 80 jaar (ten opzichte van circa 124.800 inwoners in totaal). De gemeente heeft hiermee (o.b.v. de Planologische Kengetallen) voor de (georganiseerde) binnensport een behoefte van tussen de zes en acht sporthallen, en tussen de negen en elf sportzalen.

De huidige drie sporthallen in Zoetermeer zitten (ruim) onder de behoeftebandbreedte; de dertien sportzalen zitten boven de bandbreedte (tabel 4.1). Een kanttekening hierbij is dat drie sportzalen uitsluitend worden gebruikt voor het bewegingsonderwijs en niet gebruikt worden voor de (georganiseerde) binnensport.

De verwachte bevolkingsontwikkeling van Zoetermeer leidt tot een kleine verschuiving van de behoeftebandbreedte aan sporthallen. Waar in 2017 een (afgeronde) behoefte bestaat van tussen de zes en acht sporthallen, zal dit in 2030 tussen de zes en zeven sporthallen zijn; de (afgeronde) behoefte aan sportzalen is in 2030 ongewijzigd ten opzichte van 2017.

Tabel 4.1 Gemeentebrede vraag-aanbodanalyse binnensportaccommodaties gemeente Zoetermeer, o.b.v. Planologische Kengetallen in 2017, 2020 en 2030

Type	Aanbod	Behoeft		Overschot (+) / tekort (-)	
		Min.	Max.	Min.	Max.
Sporthallen					
2017	3	6	8	-3	-5
2025	3	6	8	-3	-5
2035	3	6	7	-3	-4
Sportzalen					
2017	A13	9	11	+4	+2
2025	A13	9	11	+4	+2
2035	A13	9	11	+4	+2

^A Waarvan drie uitsluitend voor bewegingsonderwijs worden gebruikt.

⁷ De Planologische Kengetallen (2002) betreft een bundel van vier delen met kengetallen die betrekking hebben op de planologie die is uitgegeven door Kluwer. In deel 3 zijn kengetallen opgenomen over de ruimte voor vrije tijd en recreatie.

Naar wijk

In tabel 4.2 is de behoefte aan sporthallen en sportzalen uitgesplitst naar wijk om zicht te geven op waar in Zoetermeer de grootste behoefte aan binnensportruimte bestaat. Het is belangrijk om te realiseren dat de verzorgingsgebieden van binnensportaccommodaties, met name die van sporthallen, normaliter verder reiken dan de wijkgrenzen.

De grootste behoefte bestaat in Oosterheem met een afgeronde behoefte van één tot twee sporthallen en twee sportzalen; de kleinste behoefte bestaat in Noordhove met een afgeronde behoefte van één sporthal en één sportzaal.

Tabel 4.2 Behoefte binnensportaccommodaties wijken gemeente Zoetermeer, o.b.v. Planologische Kengetallen in 2017, 2020 en 2030

	2017		2020		2030	
	Min.	Max.	Min.	Max.	Min.	Max.
<i>Centrum</i>						
Sporthallen	1 (0,9)	1 (1,2)	1 (0,9)	1 (1,2)	1 (0,9)	1 (1,2)
Sportzalen	2 (1,5)	2 (1,8)	2 (1,5)	2 (1,8)	2 (1,4)	2 (1,8)
<i>Meerzicht</i>						
Sporthallen	1 (0,7)	1 (0,9)	1 (0,7)	1 (0,9)	1 (0,6)	1 (0,9)
Sportzalen	1 (1,1)	2 (1,3)	1 (1,1)	2 (1,3)	1 (1,0)	2 (1,3)
<i>Buytens de Leyens</i>						
Sporthallen	1 (0,9)	1 (1,2)	1 (0,9)	1 (1,2)	1 (0,8)	1 (1,1)
Sportzalen	2 (1,4)	2 (1,8)	2 (1,4)	2 (1,7)	2 (1,3)	2 (1,6)
<i>Seghwaert</i>						
Sporthallen	1 (0,7)	1 (1,0)	1 (0,7)	1 (1,0)	1 (0,7)	1 (0,9)
Sportzalen	1 (1,2)	2 (1,5)	1 (1,2)	2 (1,5)	1 (1,1)	2 (1,4)
<i>Noordhove</i>						
Sporthallen	1 (0,4)	1 (0,5)	1 (0,4)	1 (0,5)	1 (0,4)	1 (0,5)
Sportzalen	1 (0,6)	1 (0,8)	1 (0,6)	1 (0,8)	1 (0,6)	1 (0,8)
<i>Noordhove</i>						
Sporthallen	1 (0,9)	1 (1,2)	1 (0,9)	1 (1,2)	1 (0,9)	1 (1,2)
Sportzalen	2 (1,5)	2 (1,9)	2 (1,5)	2 (1,9)	2 (1,4)	2 (1,8)
<i>Oosterheem</i>						
Sporthallen	1 (1,0)	2 (1,3)	1 (1,0)	2 (1,4)	1 (1,0)	2 (1,3)
Sportzalen	2 (1,6)	2 (2,0)	2 (1,6)	2 (2,0)	2 (1,5)	2 (1,9)

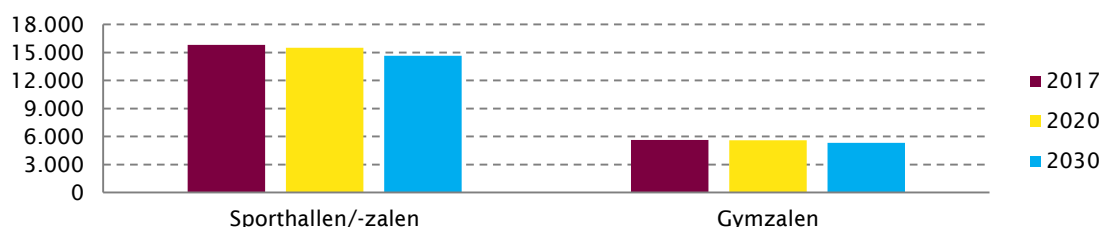
Aantal gebruikers

Op basis van de landelijke gebruikersprofielen van binnensportaccommodaties (zie paragraaf 2.4) kan een schatting worden gemaakt van het aantal inwoners van de gemeente Zoetermeer dat in 2017, 2020 en 2030 gebruikmaakt van de binnensportaccommodaties voor sportbeoefening. Hierachter zitten de veronderstellingen dat de landelijke cijfers toepasbaar zijn op de situatie in Zoetermeer en dat de gebruikerspercentages niet aan verandering onderhevig zijn.

Het aantal inwoners van Zoetermeer dat in 2017 gebruikmaakt van de sporthallen en -zalen wordt geschat op circa 15.800; dat van de gymzalen wordt geschat op circa 5.600 inwoners (figuur 4.1). Het

aantal gebruikers in 2030 zal naar verwachting lager liggen: 14.700 inwoners van de sporthallen en -zalen (-7% t.o.v. 2017), 5.300 inwoners van de gymzalen (-5% t.o.v. 2017)⁸.

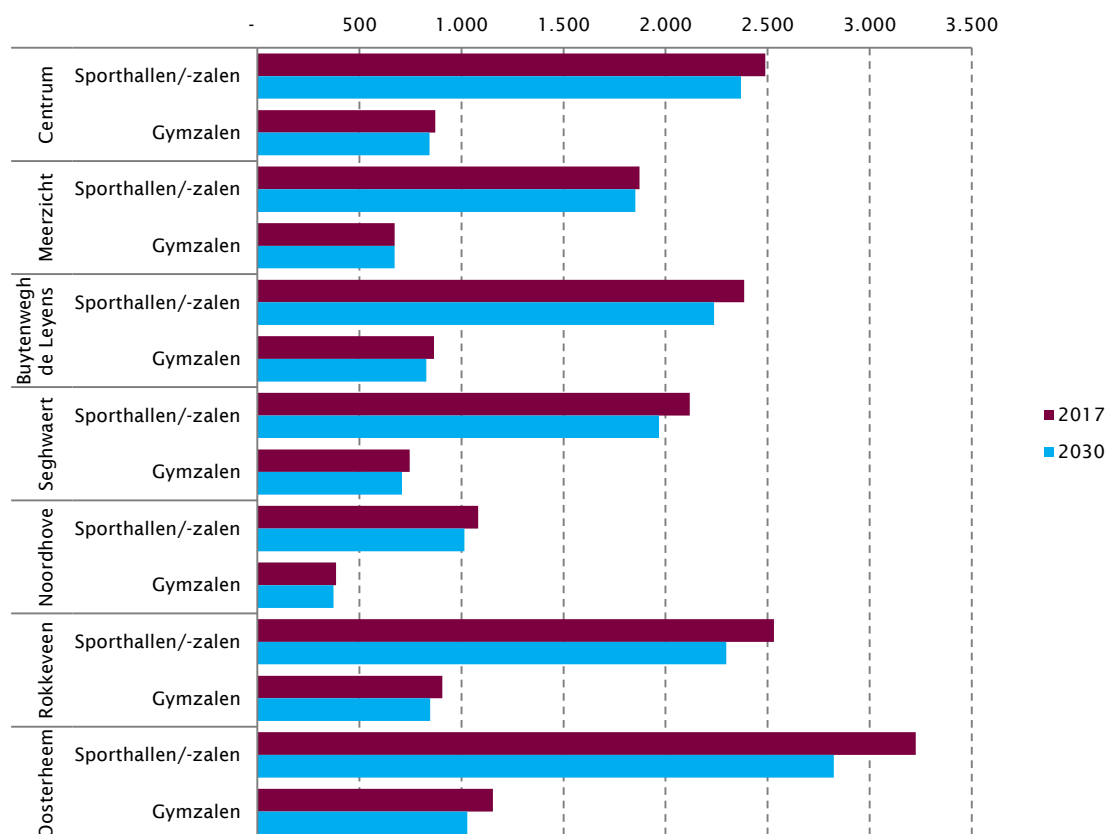
Figuur 4.1 Geschatte aantal gebruikers binnensportaccommodaties gemeente Zoetermeer naar type in 2017, 2020 en 2030

Naar wijk

De meeste inwoners van Zoetermeer die gebruikmaken van de binnensportaccommodaties wonen in Oosterheem, gevolgd door Rokkeveen (figuur 4.2). De grootste daling van het aantal gebruikers, zowel absoluut als relatief, zal richting 2030 naar verwachting tevens in deze twee wijken plaatsvinden.

Figuur 4.2 Geschat aantal gebruikers binnensportaccommodaties gemeente Zoetermeer naar wijk en type in 2017 en 2030

⁸ Zie bijlage 2 voor een specificatie van de gebruikersaantallen.

4.2 Bewegingsonderwijs

De gemeente heeft een wettelijke taakstelling in het voorzien van binnensportruimtes ten behoeve van het bewegingsonderwijs van de scholen gevestigd in de gemeente. Hoeveel ruimte door de gemeente beschikbaar moet worden gesteld, is vastgelegd in de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Zoetermeer 2009. Hierin wordt gesproken over het aantal klokuren waar de scholen recht op hebben dat in een ruimte beschikbaar moet worden gesteld door de gemeente voor het bewegingsonderwijs, in het vervolg de normatieve behoefte (aan binnensportruimte) genoemd.

De Zoetermeerse basisscholen hebben in totaal een normatieve behoefte van bijna 600 klokuren. Uitgaande van een maximale capaciteit van 26 uur per zaaldeel⁹, zijn in Zoetermeer minimaal 23 zaaldelen ten behoeve van het bewegingsonderwijs nodig. De bewegingsonderwijslocaties moeten binnen een bepaalde afstand van de basisscholen bereikbaar zijn. Alleen gekeken naar het aantal gemeentelijke zaaldelen (38) is het aanbod voor het accommoderen van het bewegingsonderwijs van de basisscholen in Zoetermeer ruim voldoende (tabel 4.3). Dit aantal houdt geen rekening met de afstanden tussen de onderwijs- en sportlocaties¹⁰.

Tabel 4.3 Benodigd aantal zaaldelen t.b.v. bewegingsonderwijs basisscholen Zoetermeer, 2016/'17

	Aantal basisonderwijslocaties	Aantal klokuren bewegingsonderwijs	Benodigd aantal zaaldelen ^A	Aanwezige <u>gemeentelijke</u> zaaldelen
Gemeente Zoetermeer	44	598	23	^B 38

Bron: Gemeente Zoetermeer, 2016/'17. Bewerking: Mulier Instituut, 2017.

^A Eén zaaldeel kan voor maximaal 26 klokuren po-bewegingsonderwijs worden ingezet.

^B Uitgaande dat een sporthal uit drie zaaldelen, een sportzaal uit twee zaaldelen en een gymzaal uit één zaaldeel bestaat.

In hoofdstuk 2 zijn de leerlingenprognoses van de basisscholen in Zoetermeer behandeld. Hier werd geconstateerd dat de basisscholen te maken zullen krijgen met een terugloop in leerlingenaantallen. In hoeverre dit zijn weerslag zal hebben op de ruimtebehoefte voor het bewegingsonderwijs, is afhankelijk van de ontwikkelingen op het gebied van het bewegingsonderwijs (mogelijke verruiming van het wekelijks aantal klokuren) en de gevolgen van de dalende aantallen op het toekomstig aantal groepen, de hieraan gerelateerde klokuren bewegingsonderwijs, en de spreiding van de onderwijslocaties (sluitingen en/of fusies). De toekomstige normatieve behoefte aan sportruimte ten behoeve van het bewegingsonderwijs zal, bij een gelijkblijvend aantal klokuren bewegingsonderwijs logischerwijs niet hoger uitvallen dan nu (2016/'17) het geval is.

⁹ Voor het basisonderwijs wordt uitgegaan dat in een schoolweek in één zaaldeel tijdens de reguliere lestijden maximaal 34 gymlessen van 45 minuten ingeroosterd kunnen worden (26 klokuren).

¹⁰ Een gedetailleerde analyse valt buiten de opdracht van het Mulier Instituut. Gelet op de uitkomsten van de afstandsanalyse tussen de basisonderwijslocaties en sportruimtes (paragraaf 3.3) worden geen knelpunten in de beschikbaarheid van sportruimtes binnen de normafstand verwacht.

Naar wijk

De grootste normatieve behoefte aan binnensportruimte ten behoeve van het bewegingsonderwijs bestaat in Oosterheem; in Noordhove bestaat de minste behoefte (tabel 4.4). In elke wijk zijn genoeg gemeentelijke zaaldelen aanwezig om het bewegingsonderwijs van de basisscholen die in de desbetreffende wijk zijn gelegen te accommoderen. Daarnaast hoeft niet per definitie een basisschool het bewegingsonderwijs te verzorgen in een sportruimte dat in dezelfde wijk is gelegen.

Tabel 4.4 Benodigd aantal zaaldelen t.b.v. bewegingsonderwijs basisscholen Zoetermeer naar wijk in 2016/'17

	Aantal basisonderwijslocaties	Aantal klokuren bewegingsonderwijs	Benodigd aantal zaaldelen ^A	Aanwezige <u>gemeentelijke</u> zaaldelen ^B
Centrum	7	69	3	9
Meerzicht	7	83	4	4
BDL	7	84	4	6
Seghwaert	6	75	3	5
Noordhove	3	43	2	2
Rokkeveen	7	84	4	6
Oosterheem	7	159	7	6

Bron: Gemeente Zoetermeer, 2016/'17. Bewerking: Mulier Instituut, 2017.

^A Een zaaldeel kan voor maximaal 26 klokuren po-bewegingsonderwijs worden ingezet.

^B Uitgaande dat een sporthal uit drie zaaldelen, een sportzaal uit twee zaaldelen en een gymzaal uit één zaaldeel bestaat.

5. Gebruik binnensportruimte

Zoetermeer heeft per hoofd van de bevolking relatief weinig aanbod aan binnensportruimte. Het aanbod aan sporthallen is lager dan de berekende minimumbehoefte, het aanbod aan sportzalen is hoger dan de voorgeschreven norm. In dit hoofdstuk kijken we hoe deze uitkomsten zich verhouden tot de dagelijkse praktijk door het gebruik van de binnensportruimtes tussen augustus 2016 tot en met juli 2017 analyseren.

5.1 Sporthallen en -zalen

Jaargebruik

In tabel 5.1 staat het totale jaargebruik (in gewogen uren) van de gemeentelijke sporthallen en -zalen in Zoetermeer naar doeleinde. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en NOC*NSF hebben beiden richtlijnen voor de bouw en exploitatie van sporthallen en -zalen opgesteld. Deze richtlijnen gaan uit van de (potentiële) bezetting in uren. De VNG adviseert dat voor de bouw en exploitatie van een sporthal of -zaal een minimale behoefte van 1.600 uur per jaar moet bestaan. Dit aantal is inclusief onderwijsgebruik. NOC*NSF hanteert een richtlijn van 1.400 uur sportgebruik. Dit aantal is exclusief onderwijsgebruik.

Alle gemeentelijke sporthallen en -zalen voldoen aan de richtlijn van de VNG. Aan de richtlijn van NOC*NSF voldoen alleen de Den Brabanderhove, de Forelsloot en de Groenblauwlaan.

Tabel 5.1 Jaargebruik (in gewogen uren) gemeentelijke sporthallen en -zalen naar doeleinde in 2016/'17

	Sport en overig	Onderwijs	Totaal
De Veur	1.384	797	2.181
Oosterpoort	1.120	1.378	2.498
Cor van Zijp	1.155	1.026	2.181
Den Brabanderhove	1.518	1.025	2.543
Driesprong (SZ)	790	1.388	2.178
Forelsloot	1.513	1.026	2.539
Groenblauwlaan	1.435	630	2.065
Het Oostpunt	1.150	1.154	2.304
Lijnbaan	1.317	1.227	2.544
Van Doornenplantsoen	767	1.536	2.303
Willem-Alexanderplantsoen	1.002	828	1.830

Bezetting

Hieronder worden de bezettingsgraden van het seizoen 2016/'17 gepresenteerd. Deze bezettingsgraden zijn uitgerekend door het aantal gewogen verhuurde uren¹¹ te delen door het maximaal aantal te verhuren uren¹². Het seizoen 2016/'17 is gedefinieerd als de weken in de maanden augustus 2016 tot en met juli 2017, minus de vakantieweken (herfst-, kerst-, voorjaars-, mei- en zomervakantie; in totaal telt het seizoen 40 weken). Ook de eventuele huur op feestdagen is buiten beschouwing gelaten. Het seizoen 2016/'17 is opgedeeld in het reguliere seizoen en het winterseizoen¹³. In het winterseizoen vinden de binnencompetities voor de handbal- en hockeyverenigingen plaats.

Doordeweeks

De gemeentelijke sporthallen en -zalen zijn doordeweeks overdag (08:00 - 16:00 uur) in het reguliere seizoen gemiddeld voor 72 procent bezet; in het winterseizoen zijn de hallen en -zalen gemiddeld voor 75 procent van de tijd bezet, variërend van de Groenblauwlaan (53%) tot het Van Doornenplantsoen (100%) (figuur 5.1).

In de avond (16:00 - 23:00 uur) zijn de gemeentelijke sporthallen - en zalen doordeweeks minder goed bezet dan overdag; gemiddeld in het reguliere seizoen voor 45 procent en in het winterseizoen voor 59 procent (figuur 5.1).

Tijdens de doordeweekse piekuren (19:00 - 21:00 uur) is de druk op de gemeentelijke sporthallen en -zalen het hoogst. In het reguliere seizoen zijn de binnensportruimtes gemiddeld voor 62 procent van de tijd bezet; in het winterseizoen voor 84 procent van de tijd. De Veur, de Oosterpoort, de Den Brabanderhove en de Lijnbaan zitten in het winterseizoen tijdens deze uren nagenoeg volledig vol (figuur 5.1).

Weekend

De gemeentelijke sporthallen en -zalen zijn op zaterdag (tussen 09:00 en 18:00 uur) in het reguliere seizoen 33 procent van de tijd bezet, variërend van het Van Doornenplantsoen (3%) tot de Forelsloot (79%). In het winterseizoen zijn de ruimtes, met name de sporthallen, beter bezet, gemiddeld 48 procent van de tijd (variërend van de Driesprong met 12% tot De Veur met 91%) (figuur 5.2).

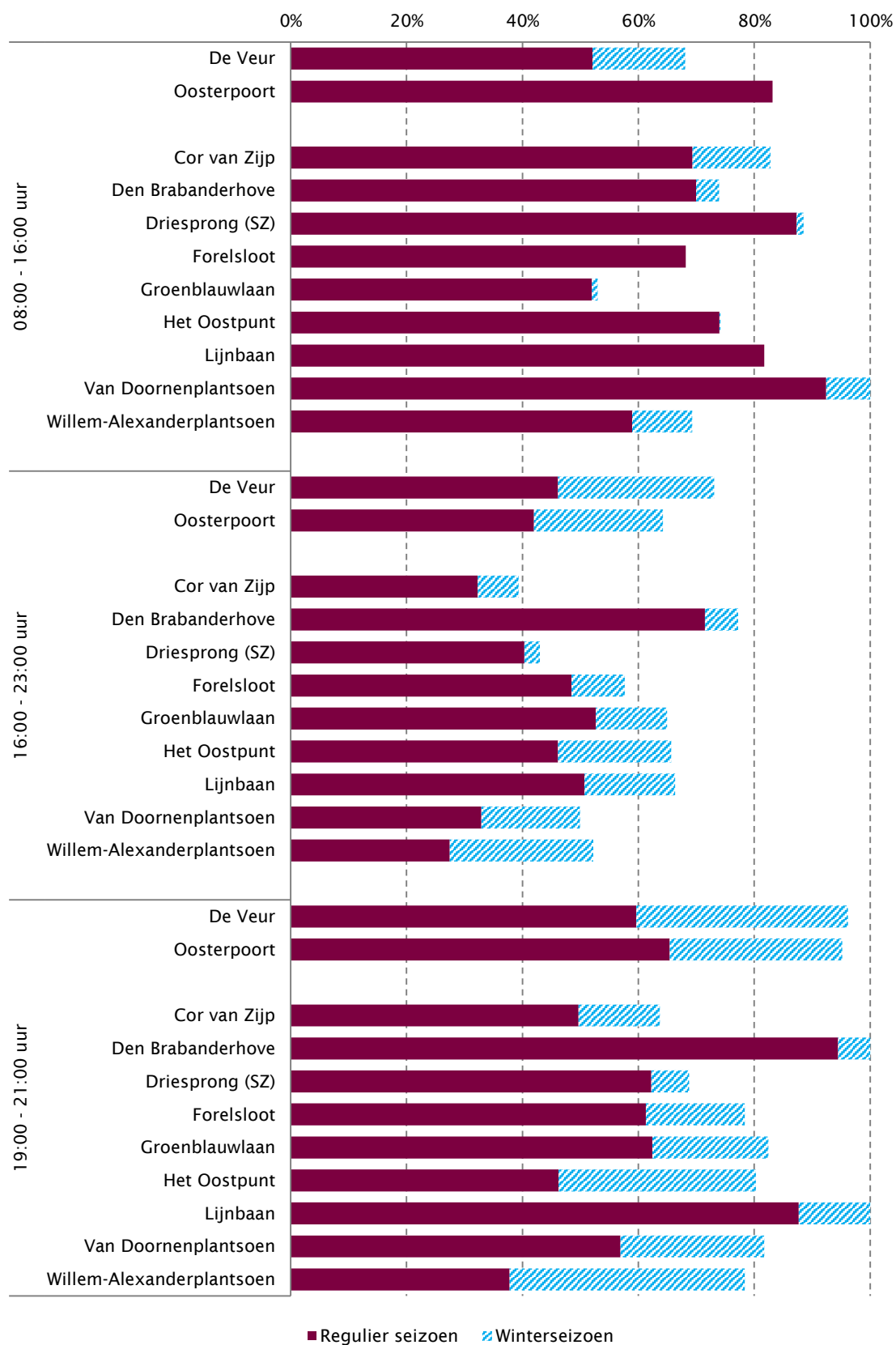
De gemeentelijke sporthallen en -zalen worden op zondag minder gehuurd dan op zaterdag. In het reguliere seizoen zijn de hallen en zalen gemiddeld voor een kwart van de tijd bezet (tussen 09:00 en 18:00 uur); in het winterseizoen is de gemiddelde bezetting 36 procent (figuur 5.2).

¹¹ Met het gewogen aantal verhuurde uren wordt het aantal verhuurde uren gecorrigeerd met een deelfactor bedoeld. Als een derde van de hallen (een zaaldeel) wordt verhuurd, worden deze uren voor een derde meegenomen in het totale aantal verhuurde uren.

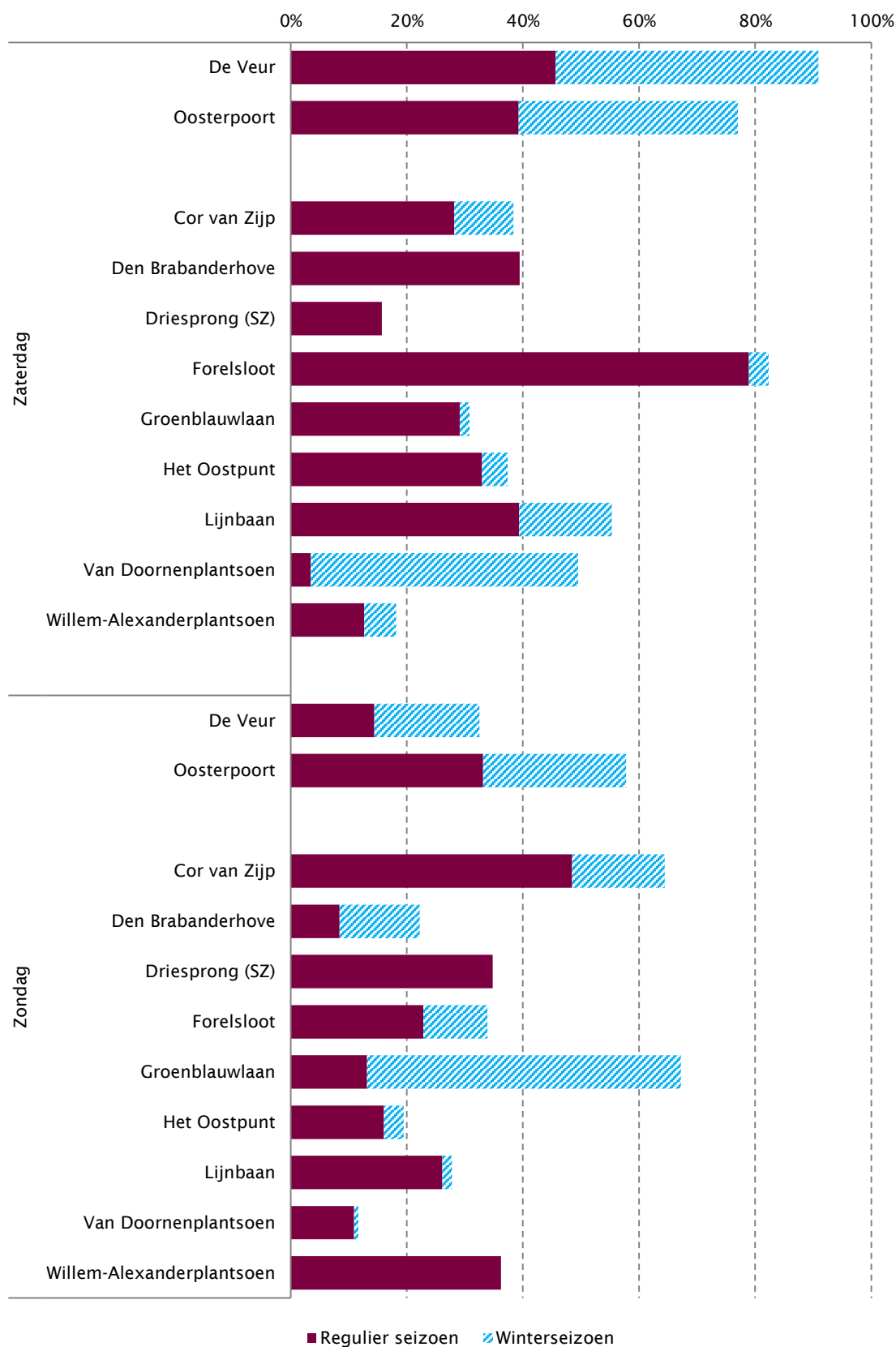
¹² Met het maximaal aantal te verhuren uren, wordt het totale aantal uren binnen de desbetreffende tijdsperiode binnen het desbetreffende seizoen bedoeld.

¹³ Het winterseizoen bestaat uit de maanden december, januari en februari, het reguliere seizoen bestaat uit de overige maanden.

**Figuur 5.1 Gemiddelde doordeweekse bezetting gemeentelijke sporthallen en -zalen
Zoetermeer naar tijdperiode en seizoen in seizoen 2016/'17**

Figuur 5.2 Gemiddelde weekendbezetting tussen 09:00 en 18:00 uur gemeentelijke sporthallen en -zalen Zoetermeer naar dag en seizoen in seizoen 2016/'17

Vergelijking met benchmark bezetting binnensportaccommodaties

Om te bezien in hoeverre de bezetting van de gemeentelijke sporthallen en -zalen in Zoetermeer zich verhouden tot de bezetting van de gemeentelijke sporthallen en -zalen in andere gemeenten, is een benchmark opgesteld met vergelijkbare gemeenten (qua inwoneraantal) waar het Mulier Instituut op dezelfde wijze de bezetting van de gemeentelijke binnensportruimtes in beeld heeft gebracht.

De benchmark voor Zoetermeer bestaat uit de gemeentelijke sporthallen en -zalen in Apeldoorn, Haarlem en Nijmegen (tabel 5.2). In Apeldoorn, Haarlem en Nijmegen liggen (relatief) meer sporthallen dan in Zoetermeer; Zoetermeer beschikt daarentegen over (relatief) meer sportzalen. Een belangrijke opmerking bij de benchmark is dat bij de drie vergelijkingsgemeenten is geadviseerd om het aanbod aan binnensportruimte uit te breiden of is geconstateerd dat het aanbod conform de behoefte is^{14 15 16}.

Tabel 5.2 Opbouw benchmark bezetting gemeentelijke sporthallen en -zalen

	Aantal inwoners	Sporthallen		Sportzalen	
		Aantal ^a	Per 25.000 inwoners	Aantal ^a	Per 25.000 inwoners
Apeldoorn	160.047	11 (7)	1,7	1 (1)	0,2
Haarlem	159.229	11 (6)	1,7	0 (0)	0,0
Nijmegen	173.623	9 (6)	1,3	19 (9)	2,7
Zoetermeer	124.763	3 (2)	0,6	12 (9)	2,4

^a Tussen haakjes staat het aantal gemeentelijke niet-sportspecifieke accommodaties die tevens worden geëxploiteerd door de gemeenten, dan wel door een aan de gemeente verbonden bedrijf. De bezetting van deze accommodaties is in de benchmark opgenomen.

Sporthallen

Wanneer we naar het jaargebruik van de sporthallen in de benchmark kijken, zien we dat het grootste gedeelte voldoet aan de VNG-richtlijn (van 1.600 uur gebruik), maar niet aan de NOC*NSF-richtlijn (van 1.400 uur sportgebruik) (tabel 5.3). De constatering dat de Zoetermeerse sporthallen wel voldoen aan de VNG-richtlijn, maar niet aan de NOC*NSF-richtlijn, is dus niet uitzonderlijk.

Tabel 5.3 Benchmark jaargebruik gemeentelijke sporthallen

	VNG-richtlijn		NOC*NSF-richtlijn	
	Voldoet	Voldoet niet	Voldoet	Voldoet niet
Benchmark	14 (74%)	5 (26%)	6 (32%)	13 (68%)
Zoetermeer	2 (100%)	- (0%)	- (0%)	2 (100%)

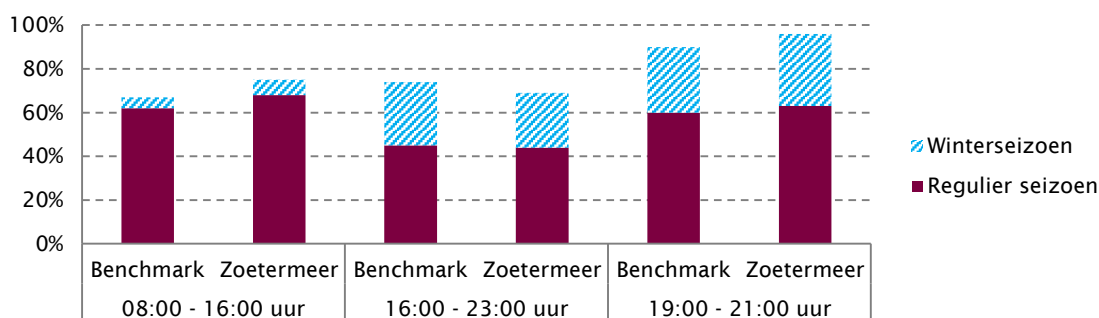
¹⁴ Schadenberg, B., & Romijn, D. (2017). Sporthalbehoefte Apeldoorn: analyse van de gemeentelijke sporthalbehoefte op lange termijn. Utrecht: Mulier Instituut.

¹⁵ Hoekman, R., & Schadenberg, B. (2017). Ruimte voor binnensport in Haarlem. Utrecht: Mulier Instituut.

¹⁶ Schadenberg, B., Hoeijmakers, R. & Hoekman, R. (nog te verschijnen). Ruimte voor binnensport in Nijmegen. Utrecht: Mulier Instituut.

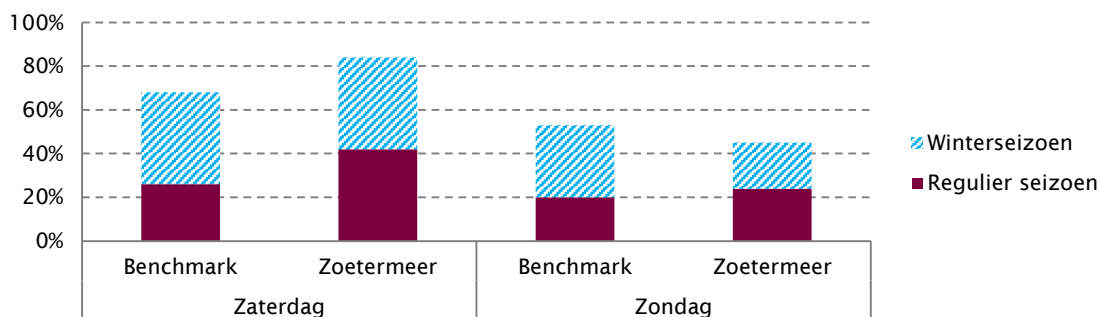
We zien dat de gemiddelde doordeweekse bezetting van de Zoetermeerse sporthallen overdag (08:00 - 16:00 uur) en tijdens de piekuren (19:00 - 21:00 uur) hoger is dan de gemiddelde bezetting van de sporthallen in de benchmark. Verspreid over de hele avond (16:00 - 23:00 uur) zijn de Zoetermeerse sporthallen iets minder goed bezet dan de sporthallen in de benchmark (figuur 5.3).

Figuur 5.3 Benchmark doordeweekse bezetting sporthallen naar tijdperiode

Op zaterdag, zowel in het reguliere seizoen als winterseizoen, zijn de Zoetermeerse sporthallen gemiddeld beter bezet dan de sporthallen in de benchmark. Op zondag is de gemiddelde bezetting in Zoetermeer in het reguliere seizoen hoger; in het winterseizoen iets lager (figuur 5.4).

Figuur 5.4 Benchmark weekendbezetting sporthallen naar dag

Sportzalen

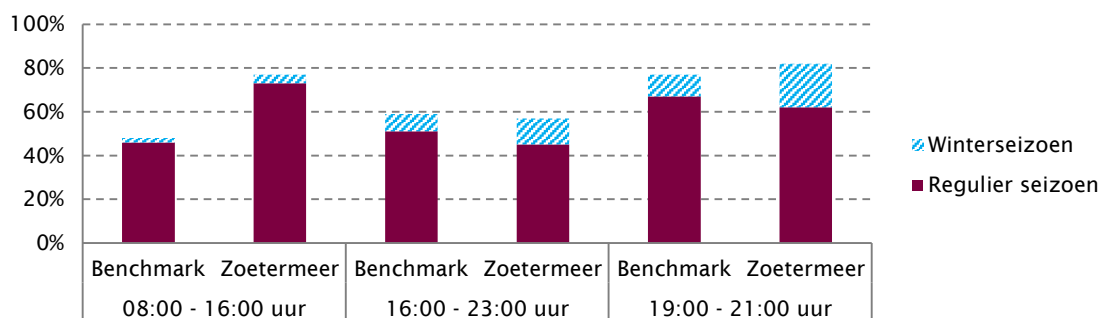
Wanneer we naar het jaargebruik van de sportzalen in de benchmark kijken, zien we dat deze veelal voldoen aan de VNG-richtlijn (van 1.600 uur gebruik), maar niet aan de NOC*NSF-richtlijn (van 1.400 uur sportgebruik). In Zoetermeer voldoen alle gemeentelijke sportzalen aan de VNG-richtlijn en drie (van de negen) aan de NOC*NSF-richtlijn.

Tabel 5.4 Benchmark jaargebruik gemeentelijke sportzalen

	VNG-richtlijn		NOC*NSF-richtlijn	
	Voldoet	Voldoet niet	Voldoet	Voldoet niet
Benchmark	8 (80%)	2 (20%)	- (0%)	10 (100%)
Zoetermeer	9 (100%)	- (0%)	3 (33%)	6 (67%)

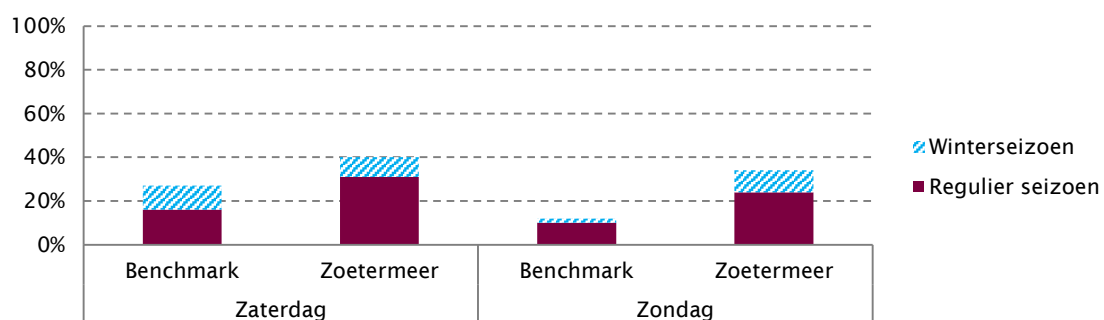
We zien dat de doordeweekse bezetting van de Zoetermeerse sportzalen overdag (08:00 - 16:00 uur) hoger is ten opzichte van de sportzalen in de benchmark, net als bij de sporthallen. In het reguliere seizoen is de druk in de avond (tussen 16:00 - 23:00 uur en tussen 19:00 - 21:00 uur) in Zoetermeer lager; in het winterseizoen is deze vergelijkbaar dan wel hoger.

Figuur 5.3 Benchmark doordeweekse bezetting sportzalen naar tijdperiode

In het weekend worden gemeentelijke sportzalen in Zoetermeer meer gehuurd dan de sportzalen in de benchmark; zowel in het reguliere seizoen als winterseizoen.

Figuur 5.4 Benchmark weekendbezetting sportzalen naar dag

5.2 Gymzalen

Jaargebruik

In tabel 5.3 staat het totale jaargebruik (in gewogen uren) van de gemeentelijke gymzalen in Zoetermeer naar doeleinde. Ondanks de beperkte functionaliteit van de gymzalen voor diverse binnensporten, worden de gymzalen veel gebruikt voor sportdoeleinden. Er bestaan geen richtlijnen of planningsnormen voor het (gewenste) gebruik van gymzalen waartegen het gebruik van de gymzalen in Zoetermeer kan worden afgezet.

Tabel 5.3 Jaargebruik (in uren) gemeentelijke gymzalen Zoetermeer naar doeleinde in 2016/'17

	Sport en overig	Bewegingsonderwijs	Totaal
Carmenschouw	1.081	1.167	2.248
Cesar Franckrode	840	1.216	2.056
Driesprong (GZ)	956	1.246	2.203
Fivelingo	1.413	767	2.180
Irisvaart	930	1.159	2.089
Kadelaan	760	1.214	1.973
Kerkenbos	1.413	1.103	2.516
Kruiswater	791	910	1.701
Nesciohove	1.037	871	1.908
Schansbos	1.082	1.400	2.483
Spitsbergen	1.281	1.321	2.602
Steeneikzoom	1.104	1.272	2.376
Velddreef 330	1.185	1.216	2.401
Velddreef 84	1.000	656	1.655

Bezetting

Doordeweeks

De gemeentelijke gymzalen zijn doordeweeks overdag (08:00 - 16:00 uur) in het reguliere seizoen gemiddeld voor drie kwart van de tijd bezet; in de avond (16:00 - 23:00 uur) voor de helft van de tijd. De bezetting van de gymzalen tijdens de doordeweekse piekuren (19:00 - 21:00 uur) in het reguliere seizoen is 79 procent. In het winterseizoen is de bezetting vergelijkbaar met de bezetting in het reguliere seizoen (figuur 5.3). Dit is waarschijnlijk het gevolg van de beperkte functionaliteit van de gymzalen voor de 'veldsporten' die in de wintermaanden gebruik willen maken van de binnensportaccommodaties.

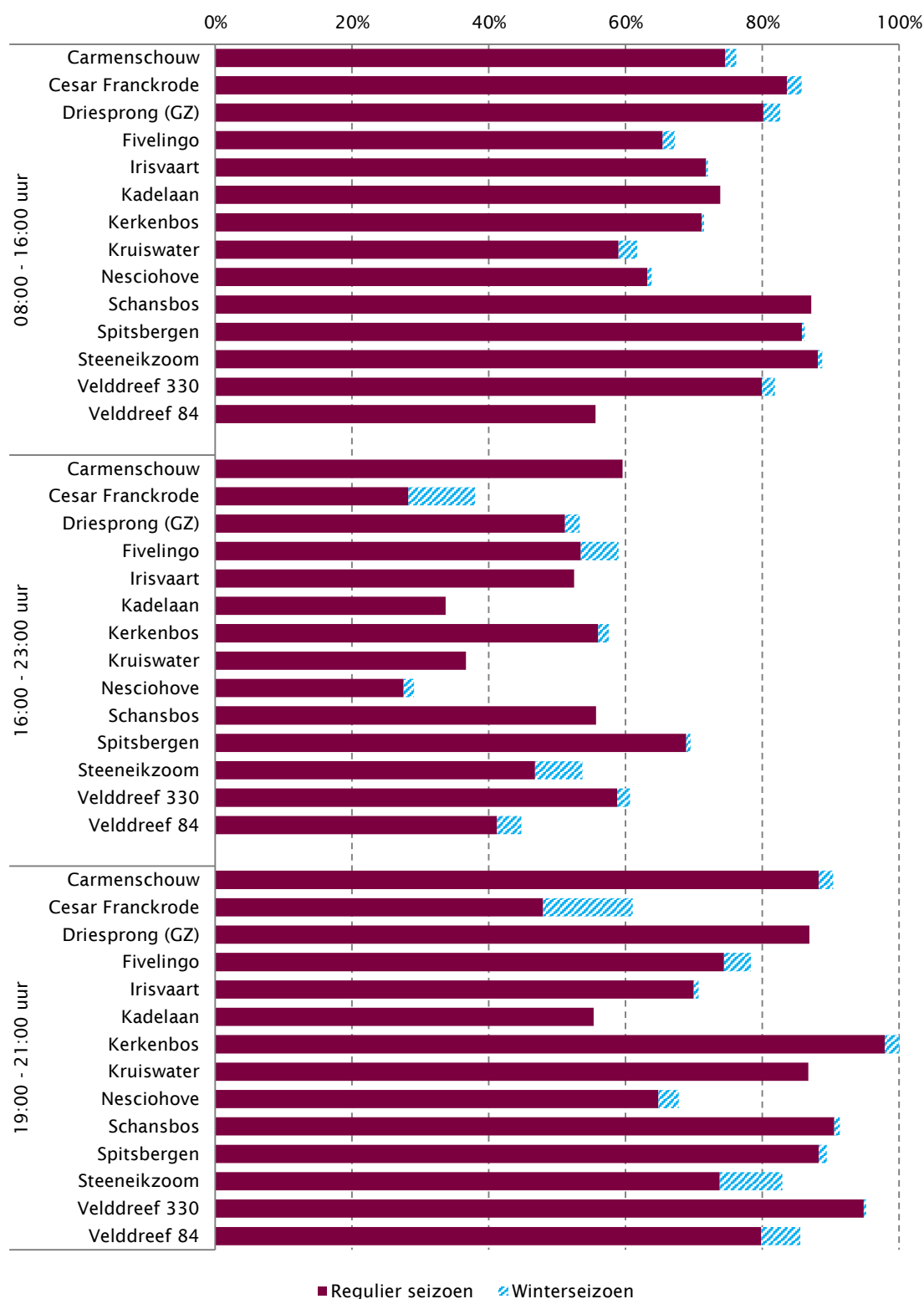
Weekend

De gemeentelijke gymzalen zijn op zaterdag gemiddeld voor 36 procent van de tijd bezet, zowel in het reguliere seizoen als winterseizoen. Op zondag worden de gymzalen minder verhuurd met een gemiddelde bezetting van 9 procent, zowel in het reguliere seizoen als winterseizoen (niet in figuur).

De bezetting van de Zoetermeerse gymzalen is opvallend hoog te noemen. Doorgaans komt de bezetting van gymzalen in de doordeweekse avonden niet boven de 50 procent, waar in Zoetermeer dit bij de

meeste gymzalen wel het geval is. Ook het weekendgebruik in Zoetermeer is noemenswaardig, waar gymzalen in andere gemeenten op zaterdag en zondag nagenoeg leeg staan.

Figuur 5.3 Gemiddelde doordeweekse bezetting gemeentelijke gymzalen Zoetermeer naar tijdsperiode en seizoen in seizoen 2016/'17

5.3 Gebruikerservaring

Gelijktijdig met het capaciteitsonderzoek is een lokale verenigingsmonitor in Zoetermeer uitgevoerd. In de verenigingsmonitor is aandacht voor relevante beleidszaken op lokaal niveau: het ledenbestand, de knelpunten van de vereniging, beleid, financiën, het (vrijwilligers)kader en accommodatie(s)¹⁷. 23 gebruikers van de Zoetermeerse binnensportruimtes hebben de verenigingsmonitor ingevuld. 44 procent van deze gebruikers geeft aan dat zij niet op elk gewenst moment terecht kunnen in de binnensportruimte conform de behoefte. Vergeleken met andere lokale verenigingsmonitoren is dit aandeel relatief hoog. Daarnaast is één op de vijf gebruikers het niet eens met de stelling dat zij met huidige aantal beschikbare uren in de binnensportruimtes nog jaren vooruit kunnen.

¹⁷ Brandsema A., J. Slot-Heijs & J. van Kalmthout (2018) Verenigingsmonitor 2017 Zoetermeer.

6. Conclusies & aanbevelingen

Conclusies

Het aanbod aan binnensportruimte in Zoetermeer bestaat uit drie sporthallen, dertien sportzalen en twintig gymzalen (exclusief de niet-traditionele binnensportaccommodaties zoals de turnhal van Noordwester). Het aanbod is hiermee relatief laag. Met name het aantal sporthallen per hoofd van de bevolking (0,6) is vergeleken met het landelijke gemiddelde (2,7), het gemiddelde van Haaglanden (2,4) en het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten (2,2) opvallend laag. Als gevolg van de lage dichtheid van sporthallen moeten de inwoners van Zoetermeer relatief ver reizen naar de dichtstbijzijnde sporthal (2,0 kilometer t.o.v. 1,1 kilometer in Haaglanden en 1,6 kilometer in Nederland).

De normatieve behoefte aan binnensportruimte voor de (georganiseerde) binnensport is fors hoger dan het aanbod. Het overschot aan sportzalen (+1 tot +3) compenseert, gelet op de beperkte functionaliteit van sportzalen ten opzichte van sporthallen, in beperkte mate het tekort aan sporthallen (-3 tot -5). Hier bovenop komt het feit dat drie sportzalen in Zoetermeer uitsluitend worden gebruikt voor het bewegingsonderwijs en niet voor de (georganiseerde) binnensport gebruikt worden, waardoor het tekort in de praktijk groter is.

Waar normatief een tekort aan binnensportruimte bestaat voor de (georganiseerde) binnensport, is voor het bewegingsonderwijs van de Zoetermeerse basisscholen het aanbod voor de behoefte aan ruimte voldoende. Ook de spreiding (dichtheid) van de binnensportruimtes is goed, waardoor bijna alle onderwijslocaties voor basisonderwijs een (gemeentelijke) binnensportruimte binnen 1.000 meter van de onderwijslocatie hebben.

Als gevolg van het beperkte aanbod aan binnensportruimte is de bezetting van de aanwezige sportruimtes hoog. De analyses laten diverse knelpunten zien; met name tijdens de piekuren (in het winterseizoen) zijn de accommodaties veelal volledig bezet. Deze constatering is conform het beeld dat in de Zoetermeerse verenigingsmonitor naar voren komt. Hierin geven de gebruikers van de Zoetermeerse binnensportruimtes aan dat het huidige aanbod niet aansluit bij de behoefte. Opvallend is het aanzienlijke gebruik van de gymzalen voor sportdoeleinden. Zowel op doordeweekse avonden en in het weekend worden de zalen door sportverenigingen relatief veel gebruikt.

De bestaande bevolkingsprognoses voor Zoetermeer laten voor de periode tot en met 2030 een bevolkingsdaling en -vergrijzing zien. De gemeente heeft echter in 2017 de ambitie geformuleerd om in Zoetermeer meer woningen te realiseren. Het bestaande (normatieve) tekort aan binnensportruimte en de knelpunten in de bezetting zijn dusdanig dat ook wanneer de bestaande bevolkingsprognoses uitkomen, uitbreiding van de beschikbare ruimte logisch is, waarbij het nog eens twijfelachtig is of de bevolking werkelijk terug gaat lopen.

Aanbevelingen

Door de komst van Gymworld komt de turnhal van de Noordwesterhal vrij. Gelet op de constatering in dit rapport verdient het de aanbeveling om te onderzoeken of de sportfunctie van deze sporthal in de toekomst kan worden behouden.

Het (normatieve) tekort aan binnensportruimte voor de (georganiseerde) binnensport en de hoge druk op de bestaande accommodaties kan worden verlicht door het aanbod aan binnensportruimte in Zoetermeer uit te breiden. Dit kan enerzijds door nieuwbouw van een sporthal, of anderzijds door het opschalen van een bestaande sportzaal tot een sporthal (of een gymzaal tot een sporthal), waar deze mogelijkheid zich aandient. Een andere oplossing is om de niet-gemeentelijke sportzalen beschikbaar te stellen voor huur door sportverenigingen (en overige externen). De gemeente kan hierbij denken aan een constructie waarbij de schoolbesturen (eigenaren) (financieel) gesteund worden voor het in de doordeweekse avonden en in de weekeinden openstellen van de accommodaties.

Wanneer wordt gekozen om het aanbod aan binnensportruimte in de gemeente te vergroten is, gelet op de huidige spreiding van de binnensportaccommodaties en de (normatieve) behoefte van de inwoners, het verkennen van de mogelijkheden voor een locatie rond Zoetermeer Centrum/Seghwaert een logisch uitgangspunt. De inwoners van deze wijken moeten gemiddeld het verst reizen naar de dichtstbijzijnde sporthal, terwijl de bevolking van deze wijken (ten opzichte van de andere wijken) relatief jong is waardoor er (in potentie) veel gebruikers van binnensportruimtes wonen.

Voortvloeiend uit de ambitie van de gemeente Zoetermeer om in de komende jaren meer woningen te realiseren, is het aan te raden soortgelijk capaciteitsonderzoek te herhalen, dan wel om de cijfers in dit rapport te actualiseren wanneer nieuwe bevolkingsprognoses beschikbaar zijn gekomen.

Bijlagen

Bijlage 1 – Bevolkingscijfers gemeente Zoetermeer naar wijk, 2017, 2025 en 2035

Tabel b1.1 Bevolkingscijfers gemeente Zoetermeer naar wijk in 2017, 2025 en 2030

	2017	2025	2030		2017	2025	2030
Centrum				Noordhove			
<20 jaar	4.100	4.100	4.000	<20 jaar	1.900	1.900	1.900
20-65 jaar	12.100	12.000	10.900	20-65 jaar	5.500	5.300	4.600
65+	4.700	5.000	5.700	65+	1.200	1.400	1.900
Meerzicht				Rokkeveen			
<20 jaar	3.500	3.600	3.700	<20 jaar	4.300	4.100	4.000
20-65 jaar	8.400	8.200	7.700	20-65 jaar	12.900	12.400	10.700
65+	3.200	3.300	3.600	65+	3.500	4.000	5.300
Buytenwegh de Leyens				Oosterheem			
<20 jaar	4.300	4.300	4.300	<20 jaar	6.900	6.600	5.500
20-65 jaar	11.200	10.500	9.400	20-65 jaar	13.600	13.400	12.000
65+	4.300	4.700	5.300	65+	1.900	2.500	3.900
Seghwaert				Gemeente Zoetermeer			
<20 jaar	3.700	3.700	3.600	<20 jaar	28.800	28.500	27.000
20-65 jaar	10.300	9.700	8.700	20-65 jaar	74.500	71.900	64.400
65+	2.400	2.800	3.500	65+	21.400	23.900	29.500

Bron: BRP-Zoetermeer 2017, JaBo/Onderzoek & Statistiek 2016

Bijlage 2 – Geschatte aantal gebruikers binnensportaccommodaties gemeente Zoetermeer, naar wijk, 2017, 2020 en 2030

Tabel b2.1 Geschatte aantal gebruikers binnensportaccommodaties gemeente Zoetermeer naar wijk in 2017, 2020 en 2030

	Sporthallen/-zalen			Gymzalen		
	2017	2020	2030	2017	2020	2030
Centrum	2.500	2.500	2.400	900	900	800
Meerzicht	1.900	1.900	1.900	700	700	700
Buytens de Leyens	2.400	2.300	2.200	900	900	800
Seghwaert	2.100	2.100	2.000	700	700	700
Noordhove	1.100	1.100	1.000	400	400	400
Rokkeveen	2.500	2.500	2.300	900	900	800
Oosterheem	3.200	3.200	2.800	1.200	1.100	1.000
Gemeente Zoetermeer	15.800	15.500	14.700	5.600	5.600	5.300

Bijlage 3 – Afstandsanalyse bewegingsonderwijs basisscholen

Tabel b3.1 Binnensportruimtes binnen 1.000 meter van de Zoetermeerse basisscholen of de drie dichtstbijzijnde sportruimtes van de school

School	Binnensportruimte	Afstand
A.M.G. Schmidtschool	Nesciohove	10
	Carmenschouw	530
	Den Brabanderhove	840
Da Vinci	Spitsbergen	10
	De Oosterpoort	650
	Het Oostpunt	1.740
De Achtsprong	Cor van Zijp	30
	Forelsloot	1.190
	Erasmus college	1.210
De Baanbreker	Lijnbaan	290
	Velddreef 330	980
	Velddreef 84	1.240
De Buut	Lijnbaan	80
	Velddreef 330	1.050
	Velddreef 84	1.180
De Edelsteen	De Veur	690
	Steeneikzoom	1.510
	Groenblauwlaan	1.530
De Elzenhoek	Carmenschouw	350
	Nesciohove	840
	Alfrink college	950
	Kadelaan	990
De Floriant	Steeneikzoom	100
	De Veur	1.640
	Kruiswater	2.210
De Hofvijver	Forelsloot	120
	Oranje Nassau College (Parkdreef)	480
	Erasmus college	780
	Van Doornenplantsoen	820
	Stedelijk College	980
De Jacobsvlinder	Cor van Zijp	700
	Stedelijk College	850
	Van Doornenplantsoen	1.030
De Oostwijzer	De Oosterpoort	190
	Spitsbergen	450
	Het Oostpunt	1.390
De Piramide	Fivelingo	330
	Kruiswater	630
	Kerkenbos	640
	Schansbos	700
De Regenboog	Kerkenbos	40
	Kruiswater	550
	Schansbos	660
	Fivelingo	730
	Den Brabanderhove	810
De Saffier	Groenblauwlaan	420
	Picasso Lyceum	820
	De Veur	1.450

Vervolg tabel b3.1

De Spelevaert	Irisvaart	120
	Oranje Nassau College (Parkdreef)	530
	Erasmus college	790
	Van Doornenplantsoen	820
	Velddreef 84	870
	Forelsloot	900
	Stedelijk College	950
	Velddreef 330	960
De Springplank	Irisvaart	90
	Oranje Nassau College (Parkdreef)	620
	Velddreef 84	840
	Velddreef 330	930
	Alfrink college	950
	Stedelijk College	960
	Erasmus college	990
De Tjalk	Kadelaan	130
	Alfrink college	930
	Carmenschouw	1.210
De Touwladder	Velddreef 330	80
	Velddreef 84	590
	Oranje Nassau College (Parkdreef)	860
	Irisvaart	940
De Triangel	Velddreef 330	620
	Oranje Nassau College (Parkdreef)	990
	Forelsloot	1.050
De Waterlelie	Steeneikzoom	90
	De Veur	1.500
	Picasso Lyceum	2.280
De Watersnip	Cesar Franckrode	170
	Den Brabanderhove	960
	Noordwester	1.050
Florence Nightingale	De Oosterpoort	240
	Spitsbergen	610
	Het Oostpunt	1.530
Het Groene Hart/De Trinoom	Het Oostpunt	230
	De Oosterpoort	1.490
	Spitsbergen	1.890
Het Noorderlicht	Spitsbergen	120
	De Oosterpoort	670
	Het Oostpunt	1.640
Het Palet	Groenblauwlaan	500
	Picasso Lyceum	540
	De Veur	940
Het Plankier	Carmenschouw	640
	Alfrink college	850
	Kadelaan	1.100
Het Zwanenbos	Kerkenbos	400
	Schansbos	520
	Den Brabanderhove	600
	Kruiswater	900
Koningin Wilhelminaschool	Willem-Alexanderplantsoen	130
	Oranje Nassau College (Clauslaan)	370
	Driesprong	960

Vervolg tabel b3.1

Meerburgh/De Meerpaal	Cor van Zijp	290
	Stedelijk College	1.170
	Forelsloot	1.300
Meerburgh/De Vijverburgh	Driesprong	350
	Willem-Alexanderplantsoen	740
	Oranje Nassau College (Clauslaan)	770
Meester Verwers	Forelsloot	0
	Oranje Nassau College (Parkdreef)	600
	Erasmus college	790
	Van Doornenplantsoen	830
	Stedelijk College	990
Noordeinde	Lijnbaan	650
	Velddreef 84	1.040
	Velddreef 330	1.250
Oranjerie	De Oosterpoort	140
	Spitsbergen	490
	Het Oostpunt	1.340
Passe Partout	De Veur	340
	Groenblauwlaan	700
	Picasso Lyceum	1.080
Paulus	Driesprong	290
	Willem-Alexanderplantsoen	800
	Oranje Nassau College (Clauslaan)	830
Prins Clausschool	De Veur	620
	Steeneikzoom	1.090
	Groenblauwlaan	1.540
Prins Florisschool	Het Oostpunt	120
	De Oosterpoort	1.510
	Velddreef 330	1.820
Prinses Amaliaschool	Kruiswater	180
	Kerkenbos	520
	Fivelingo	680
Prinses Margrietschool	Carmenschouw	100
	Nesciohove	650
	Stedelijk College	1.240
Schanskorf	Kruiswater	120
	Kerkenbos	450
	Fivelingo	620
	Schansbos	940
Schrijverke hoofdvestiging	Den Brabanderhove	150
	Nesciohove	740
	Kerkenbos	950
Schrijverke nevenvestiging	Schansbos	1.140
	Fivelingo	1.280
	Noordwester	1.440
Stella Nova	Willem-Alexanderplantsoen	30
	Oranje Nassau College (Clauslaan)	520
	Driesprong	1.120
Vuurvogel	Schansbos	20
	Kerkenbos	670
	Fivelingo	680

Noot: de blauw weergegeven binnensportruimtes zijn de niet-gemeentelijke accommodaties.

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl